

<https://doi.org/10.5817/RPT2018-2-1>

TECHNIKY ROBOTICKÉ PROPAGANDY NA SOCIÁLNÍ SÍTI TWITTER

MIROSLAVA PAVLÍKOVÁ¹, MIROSLAV MAREŠ²

ABSTRAKT

Předkládaný text diskutuje techniky robotické propagandy používané na sociální síti Twitter s cílem závěrečného návrhu typologizace, který by mohl představovat základ pro budoucí případové studie věnující se tématu. Techniky jsou klasifikovány na základě reálných případů, zejména jejich aplikace v období významných politických událostí jako jsou volby, ale i běžného politického boje. Práce zároveň probírá právní aspekty této techniky internetové propagandy a shrnuje nedostatky v rozsahu současného práva.

KLÍČOVÁ SLOVA

robotická propaganda, Twitter, dezinformace, astroturfing, hijacking hashtags

ABSTRACT

The article discusses techniques of robotic propaganda on the social network Twitter. The main aim is to formulate classification as a basis for further case studies and research. The categorization of techniques of robotic propaganda is based on real cases; primarily the operations during important political events such as elections or everyday political competition. The article also examines

---

¹ Mgr. Miroslava Pavlíková, doktorandka, Katedra politologie, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, Brno, Ph.D. student, Department of Political Science, Faculty of Social Studies, Masaryk University, Brno, Czech Republic, E-mail: pavlikova.myrka@gmail.com

² Prof. JUDr. PhDr. Miroslav Mareš, Ph.D., Katedra politologie, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita, Brno, Department of Political Science, Faculty of Social Studies, Masaryk University, Brno, Czech Republic, E-mail: mmareš@fss.muni.cz

legal aspects of this technique and summarizes its shortcomings from the contemporary legal perspective.

KEYWORDS

robotic propaganda, Twitter, desinformation, astroturfing, hijacking hashtags

PODĚKOVÁNÍ

Tento článek byl zpracován v rámci projektu Grantové agentury Masarykovy univerzity „Manipulativní techniky propagandy v době internetu (MUNI/G/0872/2016)“

1. ÚVOD

Cílem robotické propagandy je vytvářet obsah či konsenzus v rámci politických témat pomocí automatické aktivity. Jako nejmenší aktér této formy ovlivňování myšlení je označován *bot* (od slova robot), který vytváří iluzi skutečného uživatele sociální sítě se svým politickým názorem. Bhat a Phadte (2017) popisují, že je tato forma propagandy využívána na obou stranách politického spektra.³ Dle dostupných informací o případech použití robotické propagandy lze též konstatovat, že je nástroj využíván různými politickými režimy pro dosahování různých politických cílů.

Robotickou propagandu můžeme z obecného hlediska považovat za prostředek k ovlivňování myšlení mas, které může vést k naplňování politických cílů nedemokratických subjektů. To z ní dělá nebezpečný nástroj pro svobodné společnosti a je důležité mu věnovat pozornost jak z hlediska akademické klasifikace, tak následné formulace protiopatření.

Následující text si v této souvislosti klade za cíl identifikovat v současné době používané techniky *propagandistických botů*, a to s konkrétním zaměřením na sociální síť Twitter a příklady použití během skutečných politických kampaní ve světě. Zároveň budou diskutovány i vybrané právní aspekty identifikovaných technik.

---

³ BHAT, Ash a Rohan PHADTE. An Analysis of Propaganda Bots on Twitter. In: Medium [online]. 31. 10. 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/ZEz4qc>

Z dosavadního akademického výzkumu je nejvýraznější projekt Oxford Internet Institute s názvem *The Computational Propaganda Research Project* (COMPROP)⁴, který se zaměřuje na výzkum manipulace veřejného mínění pomocí botů na sociálních sítích, zejména s orientací na případy zemí, které prochází turbulentními politickými obdobími (volby, protesty). Nedílnou součástí současného výzkumu je užívání softwarů, které boty a jejich obsah detekují. Důležitou roli hrají též mediální výstupy, které informují o specifických případech využití robotické propagandy v rozličných geografických oblastech.

Právní aspekty doposud – alespoň podle zjištění autorů – nejsou podrobněji zpracovány. V zásadě lze na problematiku aplikovat soudobá zjištění z diskusí o právních aspektech nenávisti a případně i hybridních kampaní v internetovém prostředí a z debat o právních aspektech robotizace.⁵

2. TEORIE

Následující část vymezuje oblast výzkumu a teoretická východiska. Téma práce je zakotveno v diskuzi o současné podobě informační války. Informační válka, či pejorativně propaganda, může být vysvětlena jako ovlivňování smýšlení mas, jež je součástí rivality mezi odlišnými civilizačními systémy. Ta je realizována v informačním prostoru prostřednictvím zvláštních způsobů kontroly informačních zdrojů.⁶ Jelikož je operační doménou této formy „války“ kyberprostor, je vývoj silně ovlivněn dynamickým technologickým rozvojem, který je dnes pro tuto oblast charakteristický. Robotická forma informační války je tak demonstrací současných trendů v integraci nejmodernějších technologií a politického boje s cílem ovlivňovat myšlení populací.

---

⁴ Oficiální stránka dostupná zde: <http://comprop.oii.ox.ac.uk/>

⁵ HOLDER, Chris. Vikram KHURANA, Joanna HOOK, Gregory BACON a Rachel DAY: Robotics and law: Key legal and regulatory implications of the robotics age (Part I of II). *Computer Law & Security*, Vol. 32, Issue 4, (2016) 557–576.

⁶ PAVLÍKOVÁ, Miroslava. Kybernetický boj mezi Ruskem a Ukrajinou v rámci ukrajinského konfliktu. *Obrana a strategie*. Brno: Univerzita obrany, 2016, 16(1), 77-94. ISSN 1214-6463.

Pro pochopení kontextu studie je nutné klasifikovat slovní spojení *propagandistický bot*, stejně jako *troll*, který se dá považovat za jeho předchůdce. V kontextu práce je spojení možné chápat jako nástroj robotické propagandy či jednotku, která reprezentuje současné trendy informační války.

2.1 PROPAGANDISTIČTÍ TROLLOVÉ

Propagandistický trolling odkazuje k aktivitě, kdy skutečné osoby pod falešnými účty vytvářejí na sociálních sítích obsah, který koresponduje s ideologií zadavatele. Trollové jsou motivováni finančním ohodnocením či šířením politické myšlenky. V mediální a akademické sféře se používá též označení “kremelští trollové”, odkazujíc tak k uživatelům vytvářejícím obsah na základě zadání ruské vlády, anebo *hybridní trolling*, se kterým operuje NATO Stratcom Centre v rámci souvislosti nástroje s konceptem hybridní války.⁷

První charakteristika propagandistických trollů odpovídá pracovníkům ruské *Internet Research Agency*, která se měla podílet na informačním boji v rámci ukrajinské krize, informační války v Pobaltí nebo i amerických prezidentských voleb.⁸

Pro náš geografický prostor jsou nejvýznamnější aktivity právě těchto kremelských či proruských trollů. Ovšem přítomnost tohoto nástroje informační války rozhodně není doménou Ruské federace. Například v Číně operuje tzv. “*50 cent army*”, která je tvořena provládními trolly sdílejícími obsah za malou úplatu (odtud 50 cent).⁹

---

⁷ NATO Stratcom Centre. *Internet trolling as a Hybrid Warfare Tool: the Case of Latvia: Results of Study*. Riga: Latvia, 2015.

⁸ CHEN, Adrian. The Agency. In: *The New York Times* [online]. 2015, 7. 6. 2015 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://goo.gl/CieRKH>

⁹ FARRELL, Henry. The Chinese government fakes nearly 450 million social media comments a year. This is why. In: *The Washington Post* [online]. 19. 5. 2016 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://goo.gl/NEBZ1u>; STERBENZ, Christina. China Banned The Term '50 Cents' To Stop Discussion Of An Orwellian Propaganda Program. In: *Business Insider* [online]. 2014, 17. 10. 2014 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <http://www.businessinsider.com/chinas-50-cent-party-2014-10>

2.2 PROPAGANDISTIČTÍ BOTI

Stukal, Sanovich, Bonneau a Tuck (2017)¹⁰ označují propagandistické boty jako důležitou součást dezinformační či cenzurní strategie mnoha moderních autokracií. Jedná se o automatizované účty na sociálních sítích, které primárně interagují mezi sebou nebo ostatními účty na základě témat dotýkajících se veřejné politiky, politických krizí nebo voleb. V souvislosti s boty se můžeme také setkat s termínem *botnet*, který je kombinací slov “robot” a “network” (v přek. síť) a popisuje několik propojených počítačů a programy, které komunikují přes různá zařízení a vykonávají určité úkony. V akademickém diskurzu se vyskytuje také označení „sociální boti“, odkazující k simulaci chování běžných uživatelů na sociálních sítích.¹¹

Záměrem propagandistických botů, je stejně jako u trollů, působit dojem reálného uživatele pro uživatele ostatní a snáze tak šířit politickou zprávu.¹² Zásadním rozdílem mezi trolly a boty je pak schopnost botů automaticky sdílet obsah, a to několikanásobně.¹³ Boty lze považovat za vývojově pokročilejší formu trollů.

2.3 HYBRIDNÍ BOTI

V rámci vymezení je možné zařadit i třetí kategorii online politického trollingu, a to boty hybridní. Odkazují k přechodu mezi účtem ovládaným skutečným uživatelem a automaticky ovládaným botem.

Monaco (2017)¹⁴ hovoří o neúplné automatizaci, která se odvozuje od intervencí lidských uživatelů do chování botů. Stukal, Sanovich, Bonneau

---

¹⁰ STUKAL, Denis, Sergey SANOVICH, Richard BONNEAU a Joshua A. TUCKER. *Detecting Bots on Russian Political Twitter*. 2017. Dostupné také z: <https://www.liebertpub.com/doi/pdfplus/10.1089/big.2017.0038>; KOLLANYI, Bence, Philip N. HOWARD a Samuel C. WOOLLEY. *Bots and Automation over Twitter during the Third U. S. Presidential Debate*. COMPROM DATA MEMO 2016.3, 2016. Dostupné také z: <https://goo.gl/Qar5yt>

¹¹ BRACHTEN, Florian. *Strategies and Influence of Social Bots in a 2017 German state election – A case study on Twitter*. Hobart, Australia: Australasian Conference on Information Systems, 2017, 12 s. Dostupné také z: <https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1710/1710.07562.pdf>

¹² Resource for Understanding Political Bots. In: *The Computational Propaganda Project: Algorithms, Automation and Digital Politics* [online]. 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/rXMMW6>

¹³ STUKAL, ref. 10.

a Tuck (2017)¹⁵ zase zmiňují případy, kdy dochází k přepínání mezi účtem ovládaným automaticky a skutečným uživatelem. V těchto případech pak může být problematické studovat chování botů a z hlediska internetových poskytovatelů regulovat jejich činnost.

3. VYMEZENÍ VÝZKUMU

Oblast výzkumu se zaměřuje pouze na sociální síť Twitter. Pomocí krátkých úderných textů, funkce *hashtagů* a možnostem snadného sdílení je ideálním prostředkem k šíření politických zpráv či ideologických apelů. V období arabského jara se stal zejména v médiích oblíbený výraz „twitterové revoluce“ z důvodu mobilizace protestujících přes tuto sociální síť.¹⁶

Jednotlivé techniky robotické propagandy na Twitteru budou identifikovány a popisovány na základě otevřených zdrojů, zejména mediálních článků, které se v rámci jednotlivých případů výskytu v různých zemích zmiňují o technikách této propagandy nebo ji na základě popisu indikují. Tento zdroj je v současnosti jediným, který nabízí podrobné informace o projevech robotické propagandy. Akademické práce se věnují zejména detekci botů a vytváření nástrojů.

Při sběru dat bylo postupováno pomocí techniky sněhové koule; jednotlivé techniky byly identifikovány a posléze vyhledávány internetovými vyhledávači na základě odkazů a zmínek v mediálních člancích, příspěvcích či popisech kampaní. Názvy technik byly přebírány z článků, konstruovány na základě popisu nebo převzaty z teorie propagandy či politického marketingu (např. *astroturfing*). Konečný počet technik byl určen ve chvíli, kdy již autoři nenacházeli nové či významem zaznamenané techniky. Vzhledem době napsání článku (červenec 2018) a dynamičnosti tématu však au-

---

¹⁴ MONACO, Nicholas J. Computational Propaganda in Taiwan: Where Digital Democracy Meets Automated Autocracy: Working Paper No. 2017.2, *Project on Computational Propaganda*. University of Oxford, 2017. Dostupné také z: <https://goo.gl/h99Cyf>

¹⁵ STUKAL, ref. 10.

¹⁶ STEPANOVA, Ekaterina. The Role of Information Communication Technologies in the “Arab Spring”: Implications Beyond the Region. *Ponars Eurasia Policy Memo* [online]. 5/2011, (59) [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: http://pircenter.org/kosdata/page_doc/p2594_2.pdf

toři nemohou v současnosti vyloučit existenci dalších významnějších technik.

Sběr informací nebyl časově ani geograficky omezen. Studie se zaměřuje na různé režimy, politické události i aktéry. Výstupem je přehled současně používaných technik robotické propagandy společně s případovými studiemi a základní analýzou, která se zaměřuje na aktéry, kteří dané techniky využívají a cíle, k jakým směřují. Následně jsou diskutovány právní aspekty robotické propagandy, a to v rámci práva vnitrostátního i mezinárodního.

Výsledný přehled může sloužit jako základ pro tvorbu typologie či dalších studií, které se technikám robotické propagandy věnují. Může být též nástrojem pro snazší analýzu případů použití robotické propagandy v budoucnu, neboť s jejím zařazením do politických kampaní je nutné do budoucna stále více počítat.

3.1 GENEZE BOTŮ JAKO NÁSTROJE INFORMAČNÍ VÁLKY

Proces a důvody zapojení robotizovaných účtů do online propagandy můžeme ilustrovat na příkladu Ruské federace. Vedle tradice zapojení informační války do strategických dokumentů země¹⁷ je tento příklad vhodný také z důvodu geografické blízkosti a bezprostředního kontaktu se středoevropským regionem.

Současně je nejznámějším projevem ruské informační války činnost dezinformačních a tendenčních médií. Samotné šíření dezinformací může mít několik forem; od klasického zpravodajství státních médií až po autorské články na blozích nebo fanouškovské stránky na sociálních sítích. V posledních letech se však hovoří i o specifitějších formách, kam se řadí i činnost tzv. “trollích farem”. Právě použití těchto trollů prošlo rychlou evolucí, na jejichž konci stojí současná podoba robotizované propagandy na sociálních sítích.

Pracoviště kremelských trollů v ruském Olginu, kteří velebí Vladimíra Putina, demonizují Alexeje Navalného a USA, poprvé popsala Alexandra Garmažapova pro server Novaja Gazeta. Trollové zde (a jak posléze ukázaly

---

¹⁷ Zejm. Vojenská doktrína Ruské federace či Doktrína informační bezpečnosti Ruské federace.

další reportáže investigativních žurnalistů) i na jiných místech Ruské federace pracovali ve třisměnném provozu za pevně danou měsíční mzdu.¹⁸ Tito zaměstnanci byli rekrutováni z mládežnických prokremelských organizací s původním cílem bojovat proti barevné revoluci v Moskvě. Základním úkolem těchto v podstatě řadových zaměstnanců bylo za určitý časový úsek napsat daný počet tendenčních komentářů pod zpravodajské články, na sociální síť nebo blogy. Trollové dostávali každý den jasná zadání, ke kterým tématům se vyjadřovat a jaký diskurz při tom používat.¹⁹

Západu zpřístupnil příběh o kremelských trollech poprvé New York Times Magazine v roce 2015.²⁰ Cíle trollů byly definovány jako šíření dezinformací, podpora kremelské politiky a zabránění mobilizace opozice.²¹ Ač byli trollové z počátku vztahováni zejména k Ukrajině, v následujících měsících a letech se začalo hovořit o jejich existenci v Pobaltí, střední Evropě a později i USA. S geografickým rozšířením přišla i změna tematického pokrytí a změna charakteru jednotlivých trollů. Jessika Aro (2015)²² popisuje trolly současnosti jako sofistikovanější a tím pádem mnohem nebezpečnější. Že jsou trollové stále relevantním tématem, dokazují případy jejich výskytu v rámci amerických či francouzských prezidentských voleb (např. Collins 2016, Shahan 2017, Smith 2017).²³

---

¹⁸ GARMAŽAPOVA, Aleksandra. Gdě život trolli. I kto ich kormit. In: *Novaja gazeta* [online]. 2013 [cit. 2017-06-08]. Dostupné z: <https://goo.gl/iNJ7GR>

¹⁹ SOŠNIKOV, Andrej. Stolica političeskogo trollinga. In: *Moj rajon* [on-line]. Sankt-Petěrburg: MR7 — Novosti Petěrburga, 2015 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://goo.gl/mgp4Mc>

²⁰ CHEN, Adrian. The Agency. In: *The New York Times* [on-line]. [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://goo.gl/qfjird>

²¹ NEAL, Samantha. Reporter who investigated Russian 'trolling' shares experiences, weighs in on hacking in presidential election. In: *StopFake* [online]. 2017 [cit. 2017-06-08]. Dostupné z: <https://goo.gl/c3NAtw>

²² ARO, Jessika. Yle Kioski investigated: This is how pro-Russia trolls manipulate Finns online—Check the list of forums favoured by propagandists. In: *Kioski.yle.fi* [online]. 2015 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://kioski.yle.fi/omat/troll-piece-2-english>

²³ COLLINS, Ben. A Twitter Bot Is Beating Trump Fans. In: *The Daily Beast* [online]. 2016 [cit. 2017-06-08]. Dostupné z: <https://goo.gl/DjeEKC>; SHANAN, Zachary. Beware Of Trump Trolls & Fake Supporters — From Russia, D. C., & Elsewhere. In: *Clean Technica* [online]. 2017 [cit. 2017-06-08]. Dostupné z: <https://goo.gl/5nfYgX>; SMITH, Jack. The Kremlin paid Russian trolls to wage information warfare on behalf of Donald Trump. In: *Mic* [online]. 2017 [cit. 2017-06-08]. Dostupné z: <https://goo.gl/WBRpOZ>

Poté, co se však používání trollů stalo pro Kreml příliš nákladným vzhledem k efektivitě (jeden financovaný troll ovládal cca 10 účtů), rostla na důležitosti potřeba automatizace, které nahrály nově dostupné a finančně nenáročné technologie. Místo jedné osoby ovládající omezený počet účtů mohla robotizace počty několikrát znásobit. Boti byli nejdříve používáni jako doplněk trollingu s cílem sdílet jejich obsah. V současnosti, zejména na sociální síti Twitter, získávají dominanci. Nejoblíbenější sociální síť Facebook je stále více vázána na osobnostní entity s alespoň základním popisem, kdežto Twitter působí více odosobněně, a je tak ideálnější doménou pro boty a šíření krátkých a úderných příspěvků. S ohledem na vývoj robotizované propagandy se dá předvídat, že poroste sofistikovanost a přiblížování se botů skutečným uživatelům. Boti budou moci lépe cílit na druhé uživatele, budou schopni lépe simulovat emoce a i s pomocí pokročilých technik bude složité je odhalit.²⁴

4. TECHNIKY PROPAGANDISTICKÝCH BOTŮ

Jednou ze základních technik botů na Twitteru je klasická tvorba obsahu a jeho sdílení. Z krátké historie robotické propagandy jsou pro náš geografický prostor nejvýznamnější aktivity ruských botů, kam se ve většině popsanych případů řadí klasické sdílení titulků článků nebo prosté odkazy na jiné webové stránky, což implikuje snahu o manipulaci pořadí ve vyhledávacích.²⁵ Vedle těchto technik, které využívají základní techniky nabízené Twitterem pro běžné uživatele (publikování příspěvků, sdílení, sledování, „to se mi líbí“), je propagandističtí boti upravují, vylepšují a kombinují s vidinou dosažení svých strategicko-politických cílů.

Následující část je přehledem v současnosti se vyskytujícími technikami propagandistických botů na sociální síti Twitter. Techniky byly popsány na základě dostupných informací o případech výskytu robotické propagandy v rámci celého světa. Každá popsaná technika je doplněna případem z praxe. Popsané techniky mohou sloužit jako základ pro možnou typologii

²⁴ SANOVICH, Sergey. *Computational Propaganda in Russia: The Origins of Digital Misinformation: Working Paper No. 2017.3*. Computational Propaganda Project [online]. Oxford University, 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/434m9v>

²⁵ STUKAL, ref. 10, s. 312.

technik robotické propagandy a identifikaci nových případů výskytu. Je-li se jedná o fenomén aktuálně probíhající a zřejmě nedosahující vrcholu svých možností, výčet je pouze orientační a ne absolutní. Lze předpokládat, že se nové techniky neustále objevují a objevovat budou.

Techniky jsou řazeny dle abecedy, nikoliv podobnosti. Ta je diskutována níže.

4.1 ASTROTURFING

Astroturfing je známá propagandistická či marketingová metoda, jejímž cílem je vyvolat falešnou pozitivní spontánní reakci na daný politický názor. Názor či reakce, která je sdílena boty, pak vytváří dojem, že vznikla v rámci uživatelů “zdola” (tzv. *grassroots*). Astroturfing je vlastně opakem současných spontánních kampaní na Twitteru, které lze identifikovat pod nejoblíbenějšími *hashtagy* (např. #Resist, #WomensMarch, #NotMyPresident, #TakeAKnee). Astroturfing můžeme též označit jako v současnosti nejpoužívanější techniku botů na Twitteru, neboť většinu následujících je možné pod ni zařadit.

V praxi funguje tak, že politik, strana, hnutí nebo stát použije boty, kteří automaticky vytvářejí u určité ideje nebo myšlenkového postoje iluzi popularity, které vděčí *grassroots*.²⁶ Ve skutečnosti je uměle vytvořena skupinou s politickým zájmem a injektována mezi běžné uživatele.²⁷ Znaky astroturfingu u aktivit botů nacházíme například během kampaně o Brexitu, kde boti vytvářeli dojem rozsáhlé podpory odchodu z EU.

---

²⁶ SPRUDS, Andris, Anda ROŽUKALNE a Klavs SEDLENIEKS. *Internet Trolling as a Hybrid Warfare Tool: the Case of Latvia*. Riga: NATO STRATCOM CENTRE Latvia, 2016.

²⁷ ZHANG, Jerry, Darrell CARPENTER a Myung KO. *Online Astroturfing: A Theoretical Perspective: Completed Research Paper*. Conference: Conference: 19th Americas Conference on Information Systems, AMCIS 2013 - Hyperconnected World: Anything, Anywhere, Anytime, 2013; TAMPLIN, Harley. Brexit Twitter bots posted 65,000 messages then vanished after EU referendum. In: *Metro* [online]. 21. 10. 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/gxrf2C>; LEE, Georgina. Here's what we know about alleged Russian involvement in Brexit. In: *Channel 4* [online]. 16. 11. 2017 [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <https://bit.ly/2DRzzIm>

4.2 CHEERLEADING

Technika *cheerleadingu* (v přek. roztleskávání, rozveselení) je charakteristická pozitivním obsahem. Na rozdíl od jiných propagandistických technik se nevěnuje nepříteli a nepokouší se jej negativně rámovat. Stovky botů se tak mohou pozitivně vyjadřovat o vládách, jednotlivcích nebo institucích a šířit myšlenky mezi další uživatele. Jako důsledek mohou ostatní uživatelé nabývat dojmu, že existuje významná podpora pro určitou politickou myšlenku či ideologii. Cheerleading je typický je pro čínské boty, kteří pozitivně vykreslují vládnoucí stranu a čínskou politiku. Obsah sdílený čínskými trolly nebo boty namísto argumentací či negativně emocionálně zabarvených příspěvků propaguje vládní politiku.²⁸ Jedná se pravděpodobně o součást vládní strategie s dlouhodobou tradicí, do které spadá i regulace internetového obsahu a podpora režimních postojů.²⁹ Přitom se dá hovořit spíše o *poloautomatizované* propagandě, či jak bylo vysvětleno v teoretické části: hybridních botech, neboť každý příspěvek, který je sdílen či jinak zpracováván boty, je obsahově vždy kontrolován skutečnou osobou řízenou vládou.³⁰

4.3 DIGITAL GASLIGHTING

Technika *digital gaslighting* (digitálního plynového osvětlení) kombinuje pravdy a nepravdy. Jedná se o manipulativní techniku, jež propaguje nepravdivý obsah a zároveň nutí jedince zpochybňovat i to, co znal dříve. K jejímu naplnění a využití potenciálu kyberprostoru je třeba propracované koordinace robotických účtů. Při *digital gaslightingu* boti působí zároveň na jednotlivce i skupiny a snaží se prolomit jejich společné vnímání reality.³¹

---

²⁸ FARELL, ref. 9.

²⁹ ILLING, Sean. China is perfecting a new method for suppressing dissent on the internet. In: Vox [online]. 14. 11. 2017 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://goo.gl/TpTy2G>

³⁰ FARELL, ref. 9.

³¹ SHAFFER, Kris. Truthy Lies and Surreal Truths: A Plea for Critical Digital Literacies. In: Hybrid Pedagogy [online]. 8.12 2016 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://hybridpedagogy.org/truthy-lies-surreal-truths/>; MORGAN, Jonathon. Sockpuppets, Secessionists, and Breitbart: How Russia May Have Orchestrated a Massive Social Media Influence Campaign. In: Data for Democracy [online]. 31. 4. 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/VYDEmB>

Příkladem či přímo důsledkem je například obecně šíření a dopad falešných zpráv, zejména v souvislosti s ruskými falešnými účty ve spolupráci s pro-ruskými či ruskými státními zpravodajskými portály (RT, Sputnik News).

4.4 FRAME BRIDGING

Jedná se o nástroj využívající potenciálu hashtagů a manipulaci s nimi. V tomto případě aktér kombinuje různá témata a hashtagy s cílem propojit nesouvisející rámce. V jednom příspěvku například použije tři hashtagy a spojí tak “*dva nebo více spřízněné, ale dříve nepropojené rámce*”, jak popisují “frame bridging” Snow, Rochford, Worden a Benford (1986).³² Jako příklad uvádí marxismus a ekologii, ze kterých vznikají ekologicko-marxistické rámce.

Technika byla v rámci robotické propagandy popsána na základě japonského případu, konkrétně při propagaci ultranacionalistických názorů, kdy byly pomocí hashtagů spojovány nacionalistické rámce napříč různě extrémních či umírněných frakcí ve straně LDP (Liberálně demokratická strana, v orig. *Džijú minšu tó*). Cílem je zaměření se na témata, slogany nebo hashtagy, které jsou nebo mají potenciál být populární na Twitteru a tedy viditelné pro běžné uživatele.³³ Výsledkem je pak rozmazávání ideologických rozdílů mezi jinak soupeřícími stranami s různou mírou radikálnosti v programu.

4.5 HIJACKING HASHTAGS

Slovní spojení v překladu odkazuje k unášení hashtagů či jejich přivlastňování. Technika může být také označena marketingovým termínem *bandwagon effect*. Hashtagy mají v celkovém fungování Twitteru významnou roli; ke značce # přidružené spojení v příspěvcích spojuje jednotlivá témata, myšlenky nebo skupiny. S ohledem na světové aktuality se ob-

³² SNOW, David A., E. Burke ROCHFORD, Steven K. WORDEN a Robert D. BENFORD. Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation. *American Sociological Review*. 1986, 51(4), 464-481.

³³ SCHAFER, Fabian, Stefan EVERT a Philipp HEINRICH. Japan's 2014 General Election: Political Bots, Right-Wing Internet Activism, and Prime Minister Shinzo Abe's Hidden Nationalist Agenda. *Big Data* [online]. 2017, 5(4), 294-309 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/wvVoo8>

jevují a zase mizí oblíbené hashtagy, pod kterými uživatel nalezne ty nejnovější příspěvky. Za rok 2017 patřily k nejoblíbenějším hashtagům #Resist, #MAGA³⁴ a #ImpeachTrump.³⁵

Hijacking hashtags v kontextu internetové propagandy odkazuje k využívání populárních hashtagů trolly nebo boty se strategicko-politickým cílem. Obsah příspěvku vůbec nemusí odpovídat použitému hashtagu.³⁶ Falešné účty jejich užitím chtějí získat popularitu a viditelnost. Pokud příspěvky botů sdílí účet s autoritou, institucí nebo obecně větším dosahem, obsah příspěvků botů získává na pomyslné legitimitě.

Boti mohou v rámci techniky sdílet odkazy na tendenční média, šířit falešné zprávy nebo pouze dosáhnout větší penetrace mezi twitterovou populaci. Šířený obsah příspěvku je pak schopen vyznívat úplně odlišným způsobem než většina ostatních a naprosto deformovat hlavní zprávu, která za vznikem hashtagu³⁷ stojí.

Techniku si osvojil již ISIS v době svého mocenského růstu a investic do internetové propagandy (2014) nebo pro-režimní syrští boti během arabského jara, kteří koordinovaně využívali hashtagy původně sdílené stranou protestu.³⁸

Známým příkladem použití hijacking hashtags jsou aktivity tzv. *pro-Trump botů*, aktivních během prezidentské kampaně v USA 2016. Tehdy docházelo k sdílení hashtagů na podporu Hillary Clintonové (např. #imwithther) boty vyjadřujícími sympatie Donaldu Trumpovi.³⁹ Podobné zkušenosti má i Mexiko. #RompeElMiedo byl sdílen skupinou novinářů a lid-

---

³⁴ Zkratka pro *Make America Great Again* (v přek. „udělejme Ameriku znovu skvělou“); volební slogan Donalda Trumpa.

³⁵ MACHIN, Jennifer. From Trump to chicken nuggets, Twitter's most popular tweets and accounts of 2017. In: *Mashable* [online]. 5. 12. 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/5FFFg4>

³⁶ WOOLLEY, Samuel C. a Douglas R. GUILBEAULT. Computational Propaganda in the United States of America: Manufacturing Consensus Online: Working Paper No. 2017.5, *Computational Propaganda Project*. University of Oxford, 2017.

³⁷ Dle Woolleyiho a Guilbeaulta (ref. 37) jsou k technice náchylnější méně populární hashtagy.

³⁸ MICHAEL, Katina. Bots Trending Now: Disinformation and Calculated Manipulation of the Masses. *IEEE Technology and Society Magazine* [online]. 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/phKkou>

skoprávních aktivistů s cílem upozornit na porušování lidských práv během protestů v Mexiku. Po několika minutách byl hashtag obsazen boty.⁴⁰

Jedním z příkladů použití techniky hijacking hashtags se stal provoz na Twitteru po střelbě v únoru 2018 na střední škole v americké Floridě. Populární hashtagy jako #shooter, #NRA, #shooting, #Nikolas, #Florida či #teacher byly používány v příspěvcích robotizovaných účtů s původem v Rusku. Před událostmi na Floridě ty stejné účty polemizovaly ohledně vyšetřování R. S. Mullera III. ve věci ruského vměšování do prezidentských voleb v roce 2016.⁴¹ V podstatě tak došlo k výměně jednoho tématu citlivého pro USA za druhý. Velká část sdílených příspěvků boty neměla s reakcí na útok nic společného, zbývající diskutovala vztah mezi rasou a zbraněmi, inklinaci útočníka ke skupině Antifa nebo nedůvěru k policii či státním institucím.⁴²

4.6 POISONING HASHTAGS

Poisoning hashtags (v překladu otrávení hashtagu) se dá považovat za variantu hijacking hashtags. Boti přímo hashtagy vytváří a koordinovaně se snaží zvyšovat jejich popularitu, a to často na úkor hashtagů jiných, které mají zrovna na Twitteru popularitu. Příkladem je Saudská Arábie, která používá tzv. “online flies” (*online mouchy*) k vládní propagandě či v informační válce proti Kataru. Cílem techniky je zde zvýšit viditelnost vládní propagandy, a to nejen na vlastním území, ale i za hranicemi. Tato stra-

---

³⁹ MARKOFF, John. Automated Pro-Trump Bots Overwhelmed Pro-Clinton Messages, Researchers Say. In: *The New York Times* [online]. 2016, 17. 11. 2016 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/kB7YgX>

⁴⁰ PORUB, J. M. How Mexican Twitter Bots Shut Down Dissent: Peñabots, hashtag poisoning, and fake trends have stifled communication in Mexico. In: *Motherboard* [online]. 2015, 24. 5. 2015 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/xoG46J>

⁴¹ FRENKEL, Sheera a Daisuke WAKABAYASHI. After Florida School Shooting, Russian ‘Bot’ Army Pounced. In: *New York Times* [online]. 19. 2. 2018 [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <https://goo.gl/Qwbb1x>

⁴² O den později boti, kteří získali popularitu použitím populárních hashtagů, připojili k příspěvkům hashtag #falseflag, vykreslujíc tak celou střelbu jako neexistující a pouze vykonstruovanou americkou vládou kvůli odvrácení pozornosti. FRENKEL, ref. 42.

tegie probíhá v Saudské Arábii současně s rozsáhlou politikou regulace svobodného internetu.⁴³

4.7 SWEEPING SURVEILLANCE

Jak ukazuje příklad z Číny, boti slouží také jako prostředek špionáže a následné cenzury. Prvotním cílem botů je identifikace obsahu, který je např. politicky citlivý nebo nesouhlasný s hlavní ideologií. Identifikace probíhá například podle generování zpráv s klíčovými slovy nebo hashtagy. Poté, pokud k tomu má sledující prostředky, dochází k regulaci obsahu. Pro uplatnění techniky je tedy nutná samotná intervence poskytovatele. Sweeping Surveillance se tak dá v této podobě vztáhnout zejména na Čínu a její sociální síť Sina Weibo, která je čínským ekvivalentem Twitteru. 13 % tweetů, které byly identifikovány jako politické, bylo smazáno. Tweety byly vybrány na základě klíčových slov, které odpovídaly seznamu zakázaných termínů. Příkladem je “Tibet”, “Falun Gong” a “demokracie”.⁴⁴

4.8 ZAHLCENÍ A ZASTRAŠOVÁNÍ

Technika je založena na útoku na konkrétní uživatele Twitteru. Příkladem je zahlcení profilu uživatele stovkami botů, kteří zmáčknou tlačítko *follow* anebo sdílejí posty uživatele. Uživatel se tak ztrácí v množství požadavků a upozornění. Techniku lze přirovnat ke klasickému zastrasování (v orig. *intimidation*). Nástroj tak může být použit k zastrasení nebo regulaci činnosti konkrétních uživatelů, kteří se vyjadřují nebo zapojují do politických diskuzí či jsou jinak útočníkovi nepohodlní. Dle Zeynep Tufekci z University of North Carolina se jedná o novou formu cenzury.⁴⁵

Známým příkladem využívání této techniky jsou útoky pro-ruských botů. Při protestech a násilných útocích v americkém Charlottesville ve stá-

⁴³ Saudi bots use ‘hashtag poisoning’ to spread propaganda. In: *The Penninsula* [online]. 2018, 5. 2. 2018 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/BDKvHG>

⁴⁴ MICHAEL, Katina. Bots Trending Now: Disinformation and Calculated Manipulation of the Masses. In: *Technology and Society* [online]. 28. 7. 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/CKfg1z>

⁴⁵ TUFECKI, Zaynep. It's The (Democracy-Poisoning) Golden Age Of Free Speech. In: *Wired* [online]. 2018, 16. 1. 2018 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/djpsmF>

tě Virginia se tisíce botů s ruskou stopou účastnily masivního zahlcení účtů konkrétních uživatelů požadavky (sledování, sdílení). Jindy byla použita proti leaderovi australské Liberální strany Tonymu Abbotovi, jehož účet získal za krátký časový úsek tisíce nových followerů.⁴⁶

Shrnující tabulka

Technika	Cíl	Příklad užití
Astroturfing	Vytvoření falešné spontánní reakce.	kampaň o Brexitu
Cheerleading	Vytvoření pozitivního obrazu.	čínská vláda
Digital Gaslighting	Nucení zpochybňovat již známou realitu.	Rusko, pro-ruští aktéři
Frame bridging	Spojování nesouvisejících rámců kvůli zviditelnění.	japonské pravicové frakce během kampaně do parlamentu
Hijacking hashtags	Zneužití populárních hashtagů pro zviditelnění svého obsahu.	pro-Trump boti během prezidentské kampaně v USA 2016 Mexiko během vnitrostátní krize Rusko nebo pro-ruští aktéři během protestů v Charlottesville a střelbě na Floridě
Poisoning hashtags	Infiltrace alternativními hashtagy pro snížení relevance obsahu nepřítele a propagaci svého.	vláda v Saudské Arábii
Sweeping Surveillance	Odstraňování obsahu nepřítele/odpůrce.	čínská vláda
Zahlcení a zastrahování	Vystrašení nepřítele/odpůrce.	Rusko nebo pro-ruští aktéři během protestů v Charlottesville odpůrci strany Tonyho Abbota v Austrálii

⁴⁶ MICHAEL, ref. 45.

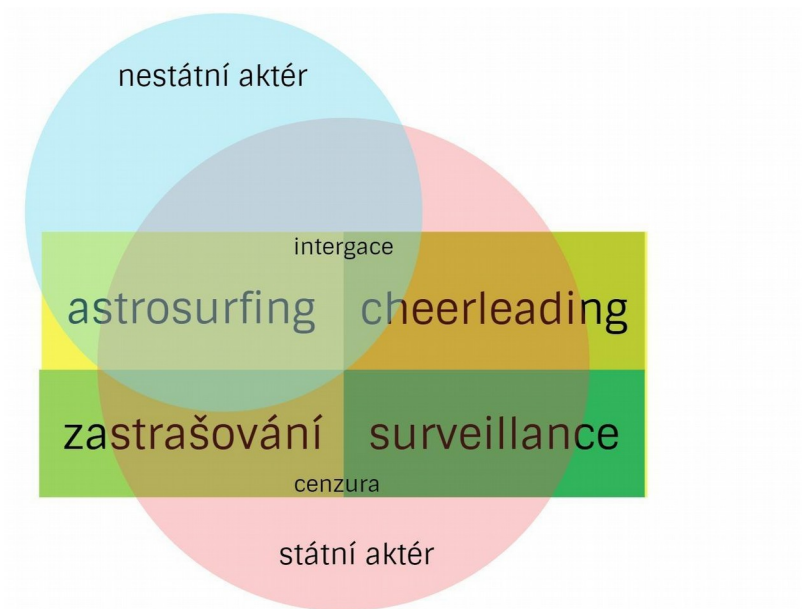
4.9 CENZURA VERSUS INTEGRACE

Na základě zmíněných technik se nabízí varianta jejich zařazení pod obecnější kategorie podle základního charakteru. Vymežíme si dvě kategorie, a to první s názvem *integrace* a druhou s názvem *cenзуra*.

První kategorie je založena na technikách, jejichž základním cílem je infiltrace mezi ostatní uživatele a šíření požadované politické myšlenky. Sem zařazujeme techniky jako je *astroturfing*, *hijacking hashtags*, *poisoning hashtags*, *digital gaslighting* a *cheerleading*. Do kategorie cenзуra pak zařadíme techniky, jejichž primárním cílem je regulace jiného obsahu. Z vypsaných nástrojů sem počítáme *sweeping surveillance* a *zahlcování a zastrašování*.

Rozvržení může sloužit také jako indikátor typu aktéra, který dané techniky používá. Techniku jako *sweeping surveillance*, která vyžaduje spolupráci zadavatele s poskytovatelem sociální sítě, což je většinou stát nebo vláda, řadíme k aktérovi státního charakteru. Na druhou stranu například *astroturfing* a podobné metody mohou být při dostatečné koordinaci efektivní i pro nestátní aktéry, různé politické skupiny, podporovatele nebo jednotlivce v kyberprostoru.

Popsanou diskuzi a afilii jednotlivých technik k zadavateli popisuje následující grafika:

Zdroj: vlastní zpracování

4.10 EFEKTIVITA A VÝHLED DO BUDOUCNA

Z výčtu technik výše vyplývá, že jedním z podstatných faktorů úspěšnosti propagandistických botů je penetrace mezi skutečné uživatele a vyvolání interakce. Z většiny popsanych technik je viditelná snaha o pro-tlačení témat, hesel, hashtagů nebo změny rámování témat mezi co nejvíce uživatelů a zvýšení jejich popularity.

Tyto cíle jsou poté závislé na schopnosti koordinace botů a jejich technické vyspělosti či sofistikovanosti. Jedním ze znaků sofistikovanosti technik botů je například tzv. *mikrotargeting*, tedy přesné cílení. Praktickým příkladem je profilování cílů prostřednictvím společnosti Cambridge Analytica, která zneužila data uživatelů Facebooku k vytvoření přesně zacílené kampaně (např. v USA, při Brexitu nebo v Keni).

Dle NATO Stratcom směřuje poslední vývoj robotizované propagandy k snaze o co největší koordinaci a propracovanější cílení.⁴⁷ Podle Chessena (2017)⁴⁸ leží budoucnost souhrnně v tzv. MADCOMU - integraci umělé inteligence do komunikačních nástrojů. Velkou roli bude hrát schopnost učení (v orig. *deep learning*), které umožní co nejlépe simulovat lidské emoce. Dle výzkumníků z oxfordské univerzity by mohlo být jednou z budoucích technik botů s propracovanou schopností simulovat lidské emoce zneužívání identit zesnulých uživatelů, tzv. „*grief exploitation*“.⁴⁹

S rostoucími schopnostmi botů je třeba pracovat se sofistikovanými nástroji na jejich odhalení. Ideální je v tomto ohledu multidisciplinární přístup, zapojení akademické sféry zabývající se počítačovou propagandou a IT pracovníků schopných vyvinout software fungující na principu učení. Velká část boje proti robotické propagandě leží na samotných provozovatelích sociálních médií a jejich ochotě investovat do odhalování a následného potírání falešných účtů. Posledním bodem je prezentace zodpovědného a opatrného přístupu k informacím na internetu pro občany, na kterém by se měli podílet sami nebo ve spolupráci akademická sféra, nevládní organizace a stát samotný.

5. PRÁVNÍ ASPEKTY ROBOTICKÉ PROPAGANDY NA TWITTERU

Z právního hlediska je třeba u několika technik robotické propagandy na Twitteru zaměřit pozornost na obsah, který může mít relevanci vzhledem k deliktnímu jednání v občanském, správním či trestním právu (za určitých situací i v mezinárodním právu veřejném), u zahlcení a zastrašování je pak možné klasifikovat takové jednání za deliktní samo o sobě.

Z hlediska vnitrostátního práva ČR se v případě robotické propagandy může při naplnění obsahových podmínek deliktu jednat např. u *astrotur-*

⁴⁷ *Robotrolling* [online]. NATO Strategic Communications Centre of Excellence, 2018 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.stratcomcoe.org/robotrolling-20181>

⁴⁸ CHESSEN, Matt. *The MADCOM Future*. Washington: Atlantic Council, 2017. ISBN 978-1-61977-394-3.

⁴⁹ *Digital remains should be treated like physical ones*. In: University of Oxford [online]. 18. 4. 2018 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://bit.ly/2TXJXDU>; ÖHMAN, Carl a Luciano FLORIDI. *An ethical framework for the digital afterlife industry*. Macmillan Publishers, 2018. Dostupné také z: <https://goo.gl/Vppzw1>

fingu či u *digital gaslightingu* o neoprávněný zásah do osobnosti člověka podle § 81 a § 82 Občanského zákoníku⁵⁰, o přešupek proti občanskému soužití podle § 7 zákona o některých přešupcích⁵¹ či o spektrum tzv. trestných činů z nenávisli dle platného trestního zákoníku⁵², případně – zvláště u zahlcení a zastrašování – o trestný čin dle § 354 „Nebezpečné pronásledování“, zvláště pak písm. c)⁵³. Použití robotické propagandy lze tedy z právního hlediska v případech, kdy dojde ke spáchání občansko-právního, správně-právního či trestního deliktu umístěním primárního protiprávního obsahu klasifikovat jako jisté sekundární specifické umocňování dopadů takového činu. Hmotně-právní posouzení primárního úkonu (např. poškození práv osoby dle OZ či jako trestný čin pomluvy) pak může být doplněno o posouzení větší závažnosti díky využití astrosurfingu (např. ve smyslu přitěžující okolnosti dle § 42 písm. m) trestního zákoníku - tedy spáchání činu ve větším rozsahu). Takovéto hmotně-právní posouzení pochopitelně klade značné nároky na důkazní prostředky a z procesně-právního hlediska je třeba identifikovat a usvědčit toho, kdo robotickou kampaň ve vazbě na protiprávní obsah uskutečnil.

U všech technik robotické propagandy je důležité z právního hlediska stanovit odpovědnost za výslednou činnost. Tu v rámci vnitrostátního práva bude mít osoba či osoby, která či které příslušnou propagandu ideově a technicky (s vědomím jejího účelu) iniciovaly, ať již přímo nebo prostřednictvím spoluúčasti (pokyny, výpomoc apod.). Může se pochopitelně jednat o zahraniční fyzické i právnické osoby. V případě, že by na delikt ní jednání nereagoval provozovatel, mohl by nést odpovědnost i on,

⁵⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění.

⁵¹ Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přešupcích.

⁵² KALIBOVÁ, Klára. *Trestná činnost z nenávisli de lege lata a de lege ferenda - některé hmotné právní aspekty*. Brno, 2017. Disertační práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Vladimír Kratochvíl.

⁵³ V základní skutkové podstatě „Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje, a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.“ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění. V praxi by se obtížně prokazovala zmíněná důvodná obava v souvislosti s twitterovou komunikací.

v ČR dle § 3, 5 a 6 zákona o některých službách informační společnosti.⁵⁴ U deliktů předpokládajících úmyslné zavinění by bylo třeba prokazovat, že k deliktu nedošlo chybou v nastaveném algoritmu robotické propagandy (např. pokud by se v rámci frame bridgingu začaly propojovat rasistické a antisemitské stránky, aniž by to bylo původním účelem autorů programu).

Z hlediska mezinárodního práva veřejného se mohou vyskytnout prvky odpovědnosti v případě, že protiprávní robotickou propagandu na sociální síti Twitter organizuje, uskutečňuje anebo toleruje stát nebo jiný subjekt mezinárodního práva. Nicméně přesné určení deliktního jednání podle mezinárodního práva je u tzv. hybridních válek či hybridních hrozeb sporné.⁵⁵ Za nejbližší rámec k právní analýze chování na sociálních sítích jako je Twitter by se dal považovat rámec stejný jako u psychologických operací. Těm se v souvislosti s právem věnuje mj. *tallinský manuál*⁵⁶, který konstatuje, že se aktivity v kyberprostoru neodehrávají v právním vakuu a oba státní aktéři mají svá práva a povinnosti na základě mezinárodního práva. Manuál z roku 2013 i jeho aktualizace⁵⁷ operují při hodnocení operací v kyberprostoru s „užitím síly“, u kterého, ač neexistují jasná vymezení, je hodnocena míra podobnosti s nekybernetickými operacemi. Nicméně typ operací, jako je robotizovaná propaganda, tuto podmínku zřejmě splňovat nebude, ač manuál zmiňuje například možné narušení suverenity nebo princip neintervence, které mohou pod užití síly spadat. V konečném důsledku je však nejspolehlivější informace, že tallinský manuál 2.0 není zá-

---

⁵⁴ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2013.

⁵⁵ CILEVIČS, Boriss: *Legal challenges related to the hybrid war and human rights obligations* [online]. Committee on Legal Affairs and Human Rights. Parliamentary Assembly. Council of Europe, 14. 3. 2018 [cit. 2018-07-30-]. Dostupné z <https://goo.gl/NL61ky>

⁵⁶ SCHMITT, Michael N. *Tallinn manual on the international law applicable to cyber warfare: prepared by the international group of experts at the invitation of the NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence*. New York: Cambridge University Press, 2013. ISBN 978-1107613775.

⁵⁷ SCHMITT, Michael N. *Tallinn manual 2.0 on the international law applicable to cyber operations*. Second edition. New York, NY, USA: Cambridge University Press, 2017. ISBN 9781316630372.

konem, ale pouze expertní diskuzí, která může budoucí podobu práv v kyberprostoru inspirovat.⁵⁸

6. ZÁVĚR

Robotická propaganda se vyskytuje během politických kampaní napříč geografickými hranicemi, politickými režimy nebo aktéry. Její postupně se vyjevující techniky ukazují, že je možné ovlivňovat myšlení uživatelů i s omezenými prostředky. Zároveň však směřují k stále větší snaze o dosažení úrovně sofistikace, která odpovídá nejnovějším výzvám technologického vývoje.

Předkládaná studie představila několik technik robotické propagandy na sociální síti Twitter, které se vyskytly například v rámci politické kampaně před americkými prezidentskými volbami, japonských parlamentních voleb, protestů v Charlottesville, střelby na Floridě anebo dlouhodobé vládní kampaně v Číně. Předložené techniky mohou sloužit jako kategorie pro případné studie zabývající se dalším použitím tohoto druhu propagandy v nejrozličnějších zemích, režimech nebo systémech. Při dostatečném množství dat a případů je možné vytvořit na základě kategorií typologii technik robotické propagandy na Twitteru, či i na jiných sociálních sítích. Vzhledem k charakteru domény, která je typická svou dynamičností, můžeme konstatovat, že se budou objevovat stále nové techniky.

Výzvou pro sociální sítě a vlády je potírání těchto technik a volba správných nástrojů. Pokud bude růst sofistikovanost robotické propagandy, vlády budou muset vynaložit srovnatelné prostředky k adekvátní regulaci. V této souvislosti zůstanou diskutovanými také etické roviny a hranice mezi potíráním a cenzurou, ke které, jak jsme se přesvědčili v textu, mohou být používání i boti samotní. Za reálným vývojem zatím zaostává formulace a výklad právních norem vztahujících se k danému jednání, nicméně základní právní rámec pro postih deliktů z tohoto jednání vyplývajících na

---

⁵⁸ NICOLAS, Ashley C. Taming the Trolls: The Need for an International Legal Framework to Regulate State Use of Disinformation on Social Media. *The Georgetown Law Journal Online*. 18 (107), 36-62.

státní i mezinárodní úrovni existuje; ač ve velké míře na úrovni expertní diskuze.

7. SEZNAM LITERATURY

- [1] ARO, Jessika. Yle Kioski investigated:: This is how pro-Russia trolls manipulate Finns online - Check the list of forums favoured by propagandists. In: Kioski.yle.fi [online]. 2015 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <http://kioski.yle.fi/omat/troll-piece-2-english>
- [2] BHAT, Ash a Rohan PHADTE. An Analysis of Propaganda Bots on Twitter. In: Medium [online]. 31. 10. 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/8cDs7t>
- [3] BRACHTEN, Florian. *Strategies and Influence of Social Bots in a 2017 German state election – A case study on Twitter*. Hobart, Australia: Australasian Conference on Information Systems, 2017, 12 s. Dostupné také z: <https://arxiv.org/ftp/arxiv/papers/1710/1710.07562.pdf>
- [4] NATO Stratcom Centre. Internet trolling as a Hybrid Warfare Tool: the Case of Latvia: Results of Study. Riga: Latvia, 2015.
- [5] CHEN, Adrian. The Agency. In: The New York Times [online]. 2015, 7. 6. 2015 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://goo.gl/xtbM8t>
- [6] CHESSEN, Matt. The MADCOM Future. Washington: Atlantic Council, 2017. ISBN 978-1-61977-394-3.
- [7] CILEVIČS, Boriss: Legal challenges related to the hybrid war and human rights obligations [online]. Committee on Legal Affairs and Human Rights. Parliamentary Assembly. Council of Europe, 14. 3. 2018 [cit. 2018-07-30-]. Dostupné z <https://goo.gl/nCu3HZ>
- [8] COLLINS, Ben. A Twitter Bot Is Beating Trump Fans. In: The Daily Beast [online]. 2016 [cit. 2017-06-08]. Dostupné z: <https://goo.gl/AC6MZ4>
- [9] FARRELL, Henry. The Chinese government fakes nearly 450 million social media comments a year. This is why. In: The Washington Post [online]. 19. 5. 2016 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://goo.gl/NEBZ1u>
- [10] FRENKEL, Sheera a Daisuke WAKABAYASHI. After Florida School Shooting, Russian 'Bot' Army Pounced. In: NY Times [online]. 19. 2. 2018 [cit. 2018-04-03]. Dostupné z: <https://goo.gl/6HfESa>
- [11] GARMAŽAPOVA, Aleksandra. Gdě žívuť trolli. I kto ich kormit. In: Novaja gazeta [online]. 2013 [cit. 2017-06-08]. Dostupné z: <https://goo.gl/iNJ7GR>
- [12] HOLDER, Chris. Vikram KHURANA, Joanna HOOK, Gregory BACON a Rachel DAY: Robotics and law: Key legal and regulatory implications of the robotics age (Part I of II). Computer Law & Security, Vol. 32, Issue 4, (2016) 557–576.
- [13] ILLING, Sean. China is perfecting a new method for suppressing dissent on the internet. In: Vox [online]. 14. 11. 2017 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://goo.gl/kM3ccs>
- [14] *Doktrína informační bezpečnosti Ruské federace*. Ministerstvo zahraničí Ruské federace, 2016. Dostupné také z: <https://bit.ly/2tVlJgX>

- [15] KALIBOVÁ, Klára. *Trestná činnost z nenávisti de lege lata a de lege ferenda - některé hmotně právní aspekty*. Brno, 2017. Disertační práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Vladimír Kratochvíl.
- [16] KOLLANYI, Bence, Philip N. HOWARD a Samuel C. WOOLLEY. Bots and Automation over Twitter during the Third U. S. Presidential Debate. COMPROP DATA MEMO 2016.3, 2016. Dostupné také z: <https://goo.gl/uPQjKC>
- [17] LEE, Georgina. Here's what we know about alleged Russian involvement in Brexit. In: *Channel 4* [online]. 16.11.2017 [cit. 2018-11-29]. Dostupné z: <https://bit.ly/2DRzzIm>
- [18] MACHIN, Jennifer. From Trump to chicken nuggets, Twitter's most popular tweets and accounts of 2017. In: *Mashable* [online]. 5. 12. 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/ZTf4CB>
- [19] MARKOFF, John. Automated Pro-Trump Bots Overwhelmed Pro-Clinton Messages, Researchers Say. In: *The New York Times* [online]. 2016, 17. 11. 2016 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/aUcqDS>
- [20] MICHAEL, Katina. Bots Trending Now: Disinformation and Calculated Manipulation of the Masses. *IEEE Technology and Society Magazine* [online]. 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/YLjeNX>
- [21] MONACO, Nicholas J. Computational Propaganda in Taiwan: Where Digital Democracy Meets Automated Autocracy: Working Paper No. 2017.2, Project on Computational Propaganda. University of Oxford, 2017. Dostupné také z: <https://goo.gl/R2JcX1>
- [22] MORGAN, Jonathon. Sockpuppets, Secessionists, and Breitbart: How Russia May Have Orchestrated a Massive Social Media Influence Campaign. In: *Data for Democracy* [online]. 31. 4. 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/XicVVL>
- [23] NEAL, Samantha. Reporter who investigated Russian 'trolling' shares experiences, weighs in on hacking in presidential election. In: *StopFake* [online]. 2017 [cit. 2017-06-08]. Dostupné z: <https://goo.gl/c3NAtw>
- [24] NICOLAS, Ashley C. Taming the Trolls: The Need for an International Legal Framework to Regulate State Use of Disinformation on Social Media. *The Georgetown Law Journal Online*. 18 (107), 36-62.
- [25] ÖHMAN, Carl a Luciano FLORIDI. *An ethical framework for the digital afterlife industry*. Macmillan Publishers, 2018. Dostupné také z: <https://goo.gl/Vppzw1>
- [26] PAVLÍKOVÁ, Miroslava. Kybernetický boj mezi Ruskem a Ukrajinou v rámci ukrajinského konfliktu. *Obrana a strategie*. Brno: Univerzita obrany, 2016, 16(1), 77-94. ISSN 1214-6463.
- [27] PORUB, J. M. How Mexican Twitter Bots Shut Down Dissent: Peñabots, hashtag poisoning, and fake trends have stifled communication in Mexico. In: *Motherboard* [online]. 2015, 24. 5. 2015 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/go8G9E>

- [28] Resource for Understanding Political Bots. In: The Computational Propaganda Project: Algorithms, Automation and Digital Politics [online]. 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/1uYCbT>
- [29] Robotrolling [online]. NATO Strategic Communications Centre of Excellence, 2018 [cit. 2018-03-26]. Dostupné z: <https://www.stratcomcoe.org/robotrolling-20181>
- [30] SANOVICH, Sergey. Computational Propaganda in Russia: The Origins of Digital Misinformation: Working Paper No. 2017.3. Computational Propaganda Project [online]. Oxford University, 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/NPF5vk>
- [31] SCHAFER, Fabian, Stefan EVERT a Philipp HEINRICH. Japan's 2014 General Election: Political Bots, Right-Wing Internet Activism, and Prime Minister Shinzo Abe's Hidden Nationalist Agenda. *Big Data* [online]. 2017, 5(4), 294-309 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://www.liebertpub.com/doi/pdfplus/10.1089/big.2017.0049>
- [32] SCHMITT, Michael N. *Tallinn manual on the international law applicable to cyber warfare: prepared by the international group of experts at the invitation of the NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence*. New York: Cambridge University Press, 2013. ISBN 978-1107613775
- [33] SCHMITT, Michael N. *Tallinn manual 2.0 on the international law applicable to cyber operations*. Second edition. New York, NY, USA: Cambridge University Press, 2017. ISBN 9781316630372.
- [34] SHAFFER, Kris. Truthy Lies and Surreal Truths: A Plea for Critical Digital Literacies. In: Hybrid Pedagogy [online]. 8.12 2016 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/gxADwH>
- [35] SHANAN, Zachary. Beware Of Trump Trolls & Fake Supporters — From Russia, D. C., & Elsewhere. In: Clean Technica [online]. 2017 [cit. 2017-06-08]. Dostupné z: <https://goo.gl/8yJ88p>
- [36] SMITH, Jack. The Kremlin paid Russian trolls to wage information warfare on behalf of Donald Trump. In: Mic [online]. 2017 [cit. 2017-06-08]. Dostupné z: <https://goo.gl/WBRpOZ>
- [37] SOŠNIKOV, Andrej. Stolica političeskogo trollinga. In: Moj rajon [on-line]. Sankt-Petěrburg: MR7 — Novosti Petěrburga, 2015 [cit. 2016-03-23]. Dostupné z: <http://goo.gl/mgp4Mc>
- [38] SNOW, David A., E. Burke ROCHFORD, Steven K. WORDEN a Robert D. BENFORD. Frame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation. *American Sociological Review*. 1986, 51(4), 464-481.
- [39] SPRUDS, Andris, Anda ROŽUKALNE a Klavs SEDLENIEKS. Internet Trolling as a hybrid warfare tool: the case of Latvia. Riga: NATO STRATCOM CENTRE Latvia, 2016.
- [40] STEPANOVA, Ekaterina. The Role of Information Communication Technologies in the “Arab Spring”: IMPLICATIONS BEYOND THE REGION. PONARS Eurasia Policy Memo [online]. 5/2011, (59) [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: http://pircenter.org/kosdata/page_doc/p2594_2.pdf

- [41] STERBENZ, Christina. China Banned The Term '50 Cents' To Stop Discussion Of An Orwellian Propaganda Program. In: Bussiness Insider [online]. 2014, 17. 10. 2014 [cit. 2018-04-19]. Dostupné z: <https://goo.gl/hXNCX1>
- [42] STUKAL, Denis, Sergey SANOVICH, Richard BONNEAU a Joshua A. TUCKER. Detecting Bots on Russian Political Twitter. 2017. Dostupné také z: <https://goo.gl/DdxeDY>
- [43] TAMPLIN, Harley. Brexit Twitter bots posted 65,000 messages then vanished after EU referendum. In: Metro [online]. 21. 10. 2017 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/BGQjwU>
- [44] TUFECKI, Zaynep. It's The (Democracy-Poisoning) Golden Age Of Free Speech. In: Wired [online]. 2018, 16. 1. 2018 [cit. 2018-04-17]. Dostupné z: <https://goo.gl/CRjLXA>
- [45] *Vojenská doktrína Ruské federace*: No. Pr.-2976. 2015. Dostupné také z: <https://ru-semb.org.uk/press/2029>
- [46] VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávisťný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2013.
- [47] WOOLLEY, Samuel C. a Douglas R. GULBEAULT. *Computational Propaganda in the United States of America: Manufacturing Consensus Online: Working Paper No. 2017.5, Computational Propaganda Project*. University of Oxford, 2017.
- [48] Zákon č. 89/2012 Sb. *Občanský zákoník, v platném znění*.
- [49] Zákon č. 251/2016 Sb., *o některých přestupcích*.
- [50] ZHANG, Jerry, Darrell CARPENTER a Myung KO. *Online Astroturfing: A Theoretical Perspective: Completed Research Paper*. Conference: Conference: 19th Americas Conference on Information Systems, AMCIS 2013 - Hyperconnected World: Anything, Anywhere, Anytime, 2013

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>).
